

ESLLENEGAR-SE.

En conclusió, tant la família adjectival de *llis* i els seus derivats, com la verbal de *llisar* i del cast. *deslizarse* han de fundar-se en l'onomatopeia LIS/LIZ- i detalls anàlegs, imitadora de la fressa que produeix la lliscada sobre una superfície mullada, lubricada o greixosa.

Resta el tipus català LLISCAR. I la veritat és que aquest tant podria resultar d'una variant LISK- en el tipus elemental, alternant en la forma exposada, com d'un derivat que el llatí vulgar hagués format damunt l'adjectiu *LISIUS amb el sufix verbal -ICARE: *LISI-CARE seria una formació tan fàcil i adequada com de RASUS ve *RASICARE > RASCAR, de VOLVERE → VOLVICARE (BOLCAR), de MORSUS o ROSUS → MORSICARE (MOSSEGAR), ROSICARE (ROSEGAR). Quasi no és possible decantar-se rotundament, en aquest dubte, i potser només el principi lògic de la comoditat de les hipòtesis simples ens faria donar la preferència a la segona alternativa, sense estar-nos de reconèixer que la limitada extensió, dins la Romània, de les supervivències d'aquesta creació morfològica del llatí vulgar, i fins dins el domini català (on hi ha els concurrents *llisar*, *esvarar* i *esllenegar-se*) es pot invocar contra la nostra preferència.

De cap manera, però, no és un argument decisiu. I tanmateix no deixem de trobar-ne algun eco en terres germanes, com si fos tot plegat la romanalla d'una àrea extensa, decadent més tard en la major part de les terres llatines: no manca *aliscà* en algun punt del Bearn (Palay), hi ha *liscà* o *lescà* variant moderna occitana que el *TdF* no localitza, a diferència de *llgd. lissà* i *lissà* (que encapçala i exemplifica en felibres provençals), però que potser no és estranya al rodanès; d'altra banda hi ha *liscar* 'escapar-se' en portuguès popular (VKR x, 23n2) i en diversos parlars gallecs: *liscar* «largarse, alejarse» (Valladares) i *liscar-se* gairebé amb el significat català, però reflexiu en Castella: «*liscouse* com umha cobra» (*Escolma Dónega*, 216.6f), que és 'escorre's', 'anar-se'n escolant-se'.

D'altra banda, es pot usar aquí la varietat de formes de l'arrel (per evident paral·lisme elemental) en el nom del *llisquet*, que és la forma de Bna. i no pas particular de l'Empordà (*AlcM*); *llisquet* a la Vall d'Aran baixa i central, en el gascò del Gers (Samatan, *Bouts d. M.* VIII, 22) i en diversos parlars catalans, *flastiqt* a l'Alta Vall d'Aran (si bé cf. PESTILLO, *DCEC/DECH*), *quisquet* en un document gironí de l'any 1462.

Almenys, però, no hi pot haver dubte quant al punt fonamental: el nexc inseparable que existeix entre la formació verbal *llisc-* i l'adjectiu i la noció 'llis', car *lliscar* és també, segons Ruyra, vers transitiu, i *lliscat* abstracte, per a 'enlluir o enlluït d'una paret': «una casa baixa, amb el frontis sense rebatre ni *lliscar*», «s'arramba a la paret, i s'hi posa a picar de front a coparrets, a coparrets; quan se torna a girar, està tan pàl·lida, que es diria que la blancor del *lliscat* se li ha encomanat a la cara» (*Pinya de Rosa* II, 151; I, 167): aquí, doncs, bàsicament *LISICARE 'fer tornar llis', 'en-

lluir'.

Quant a l'història del mot, no dubtem que ha de ser tan antic com l'idioma, per més que no aparegui en els clàssics medievals. Però ja ha de ser el que apareix en diverses formes verbals en el *Torcimany* d'Aversó, on figura *lischa* entre els rims en *isca* i *lischà* entre els rims en *-cà* (187.2, 13.48). En la frase del «Llibre de Confiti» del S. xv, citada per *AlcM*, més que «furgar fins a fer tornar llis» sembla significar 'fer entrar lliscant pacientment' («tu ho plenaràs *lliscant*, *lliscant*»). Inclòs *lliscar* «labor, laberis» i *lliscador* «lubricus locus, lapsus, prolapsio» en el *DTO.* de 1670, i amb remissió a *alliscar* (que degué figurar en el de 1647, si bé està omès en el de 1757); en Lacav. *lliscada* i *lliscant*, així com *lliscador* de sentit passiu («la terra és tan *lliscadora* que jo no puc aturar-me»).

Verament avui, en el sentit material, l'ha reemplaçat, el cat. central, pel derivat *relliscar*, almenys en el sentit material, i això no és solament d'aquí sinó de moltes comarques, incloent-hi Eivissa («resbalar, patinar», PzCabr.). De manera que actualment *lliscar* és força estrany a l'ús vulgar de la llengua comuna, però és sabut que continua en ús vigorós, amb el sentit d'«escorre's o escoltar-se, moure's suaument», dins la llengua literària manejada per tothom: «rieronets hi *llisquen*, y fonts arruixadores, / llurs aygues adormint-se sovint entre les flors», *Atl.* II, 28a (ja igual en l'esbós de 1867), «Una a una, com verges a la dansa, / entren *lliscant* les barques en el mar / ---», Maragall (*Vistes al mar*).

Altament *lliscar* segueix usant-se com a terme vulgar, en el cas de la lliscada involuntària i caduca, en bastants comarques del cat. occidental: a tot el Priorat (Marçà, Falset, Capçanes, Guiamets, Masroig, Bellmunt, Lloar, Molar) i d'allà cap al Nord (crec sense solució de continuïtat almenys fins a la rodalia de Lleida): «les mauves fan *liskà*» a Artesa de Ll. (1964) (si bé ja no dellà l'Ebre: *azlitzà-s* a la Fatarella i *relisà* a Bell-lloc i altres pobles del Maestrat, 1961). I no és estrany a l'occidental pirinenc: *s a liskát* 'ha relliscat' a Tor de Vall Ferrera, *lliscada* per 'relliscada' a Estaon de Cardós (1932-4). Certament a penes hi ha cap notícia que s'hagin usat *lliscar* ni *relliscar* enlloc del P. Val. ni de les dues Balears majors (manquen a tots els diccs. d'allà: *DFgra.*, *DAMen.*, FebrCard., C. Ros, Sanelo, Escrig 1851, cf. *ESVARAR* i *TRAVALAR*), per més que n'hi hagi hagut ús literari, fins en algun escriptor que no sol imitar gens l'ús del Princ., com Bartomeu Ferrà: «*lliscava* de tes galtes una llàgrima» (*DAG.*).

DERIV.: *Llisa*, *Llisada*: no és 'repressió' sinó només 'pallissa, fart de llenya' i no és comarcal sinó del català central i tot l'oriental. *Llissador*, *llissadora*. *Llisall*. *Llisar* (supra). *Llisent*; *lliser*; *llisera* (supra); *lliserada*. *Llisereta*.

Lliseta 'noia de serp, llisona' (dicc. Aguiló, *DFa.*); crec que es diu també a Benasc, segons nota que en tinc de Sz. Costa (1965), sense definició (però amb les equivalències *niñeta* —cf. *ninoia*, *noia*, id.— i *liza*, que potser no són d'allí mateix sinó de cap a Barbas-